

KALENDÁRIUM DMJ 2020

marec

Sandro BOTTICELLI (Alessandro di Mariano Filipepi) (1. 3. 1445 – 17. 5. 1510)

Údaje z mladosti sú veľmi strohé a nie sú dostatočne spoľahlivé.

Vo svojom výtvarnom diele sa koncentroval na kresbu a kládol menší dôraz na modeláciu a hru svetla a tieňa.

Postavy sa snažil oživiť akýmkoľvek zdaním pohybu, či už to bolo vetrom vo vlasoch, listím stromov alebo rozviatymi ženskými šatami. Osobitý pôvab ženských postáv dosiahol tiež tým, že sa im pod látkou črtali tvary tela. Charakteristickým rukopisom a výrazovou silou ľudskosti majú jeho postavy originálny výraz.

Okrem autentických malieb a kresieb zasahoval svojimi návrhmi

do takmer všetkých oblastí umeleckej tvorby. Robil vitráže chrámových okien, luxusné predmety umeleckého remesla či rozmerné intarzie drevených obkladov stien palácov.

V roku 1481 bol poverený pápežom Sixtom IV. realizáciou troch fresiek v Sixtínskej kaplnke.

http://www.artmuseum.cz/umelec.php?art_id=174

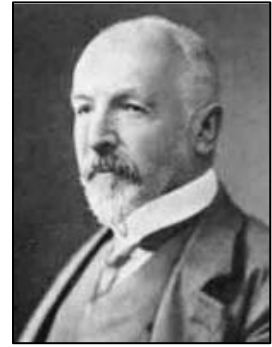
Z diela

Alegória sily, Zrodenie Venuše, Judita s hlavou Holofernovou, Portrét muža s medailou, Statočnosť, Madona s dieťaťom a sv. Jánom Krstiteľom, Sv. Augustín pri štúdiu, Madona s granátovým jablčkom, Ohováranie, Pallas a Kentaur, Portrét Giulia de Medici, Madona s dieťaťom a dvoma anjelmi, Umučenie sv. Šebastiána, Pieta.

https://sk.wikipedia.org/wiki/Zoznam_Botticelliho_diel

Georg CANTOR (3. 3. 1845 – 6.1.1918)

Našiel priradenie, pomocou ktorého bolo možné uznať, že počet bodov na úsečke je rovnaký, ako počet bodov vo štvorci, ktorý zostrojíme nad touto úsečkou. Sám si povedal: *Vidím to, ale neverím tomu*. Prirodzený „zákon a úsudok“ stratil pri nekonečných množinách svoju platnosť. Porovnanie nekonečných množín prinieslo prvé prekvapenie. A predsa sa teória množín, plná paradoxov, stala základným nástrojom pre zmocňovanie nekonečna ako pojmu, s ktorým sa dá úspešne pracovať. Ťažko skúšaným otcom týchto nečakaných predstáv sa stal nemecký matematik Georg Cantor.

Narodil sa v Petrohrade. Jeho otec pochádzal z Dánska, matka bola Nemka. Mladý Georg bol prvorodeným synom a už v základnej škole vynikal svojím nadaním. V roku 1856 sa presťahovali do Nemecka a usídlili sa vo Frankfurte nad Mohanom. Usilovný a pozorný Georg navštevoval priemyslovú školu v Darmstadte, túžil po štúdiu matematiky. Po smrti otca študoval na univerzite v Berlíne matematiku, fyziku a filozofiu. Počúval prednášky Weierstrassa, Kummera a Kroneckera. Začal sa zaujímať o teóriu čísiel a teóriu funkcií. Už pri obhajobe záverečnej práce (1867) vedel, že v matematike je dôležité umenie vedieť postaviť vhodnú otázku, než ju hneď aj vyriešiť. Stal sa učiteľom na strednej škole, bol docentom na univerzite v Halle (od 1869), kde pôsobil až do konca svojho života. Oženil sa (1874) s priateľkou svojej sestry a mali spolu 6 detí. Ako riadny vysokoškolský profesor (od 1879) aj napriek zdravotným ťažkostiam, prednášal matematiku až do roku 1913. Zomrel v Halle.

Cantor študoval otázky konvergencie radov s hodnotami goniometrických funkcií. Porovnávať nekonečné množiny tým, že hľadal vzájomné jednoznačné zobrazenie medzi nimi. Vytušil, že *Matematika je úplne slobodná vo svojom rozvoji a jej pojmy musia byť bezosporné a musia byť spojené s prv zavedenými pojmami prostredníctvom presných definícií*. Novovytvorenú teóriu množín zverejnil (1878) v odbornom časopise, pod názvom *Príspevok k teórii množín*. Tam je popísaná aj jeho diagonálna metóda. Výsledky vyšetovania

nekonečných množín sa stretli s nedôverou aj v radoch významných matematikov. Pre hodnotenie svojich prác Cantor nežiadal nestranné posúdenie: *Ja pre svoje práce vyžadujem zaujatosť, nie však pre svoju pominuteľnú osobu, ale zaujatosť pre pravdu, ktorá je večná*. Dlhو trvalo, kým uplatnenie naozaj netradičných postupov presvedčilo o svojom význame. Dnes vieme, že množinový spôsob nazerania ukázal cesty k ďalšiemu mohutnému rozvoju matematiky. Teória množín sa stala podstatnou zložkou nielen v základoch matematiky a filozofii nekonečna, podnietila záujem o štúdium metodologických otázok v matematike, ale zasiahla aj do jazyka a štýlu výkladu elementárnej matematiky.

Michelangelo BUONARROTI

(6. 3. 1475 – 18. 2. 1564)

Ukázal, ako sa pod údermi dláta z kamenného balvana rodí ľudský tvar, vyžarujúci život i oduševnenie. Mohutnosť a strhujúca sila jeho maľby prekonalí hranice miesta i času. V stavebných plánoch uplatňoval originalitu, veľkorysosť, nápaditosť a objavnosť. Vášnivou poetikou rozporuplného duchovného nepokoja veršoval svoje poznámky. Bol sochárom,

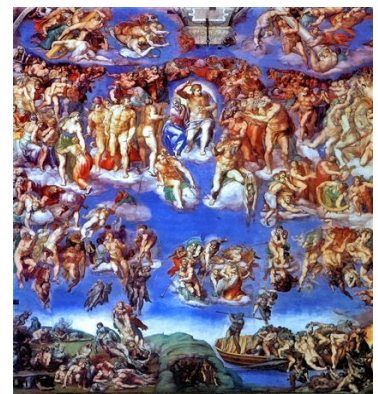

aj keď maľoval, navrhoval architektúru alebo písal básne. Miloval ľudskú krásu a vyberal z nej tú najkrajšiu, aby ju spodobil vo svojom umení. Stal sa ohromujúcim svojou výtvarnou univerzalitou – sochy *Dávid*, *Mojžiš* a *Pieta*, maľba klenby a čelnej steny *Sixtínskej kaplnky*, vedenie stavby *Chrámu svätého Petra* s jej kupolou, urbanistické stvárnenie *Kapitolského námestia* v Ríme, hlboké vnútorné básnické obrazy v sonetoch a madrigaloch. Vždy sa snažilo dokonalosť a možno práve preto ju dosiahol. *Maľovať, tesáť, hrať sa duši s tvarmi už nestačí; len k láske ľne, čo z križa pozýva všetkých do rozpätych dlaní.*

Z myšlienok a diela

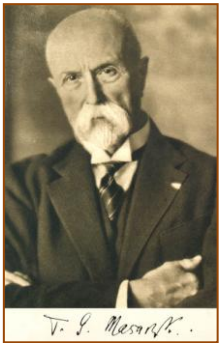
Vo svete existuje iba jeden heroizmus, a to vidieť svet taký, aký je – a milovať ho.

- *Maličkosti vytvárajú dokonalosť, ale dokonalosť nie je maličkosť.*
- *Cieľom umenia je robiť šťastným... Krása je v očistení od každej zbytočnosti.*
- *Maľby sa dajú upraviť rýchlo, ale skúste napraviť svet...*
- *Dobrá maľba sa približuje Bohu a splýva s ním v jedno...*
- *Kto niekoho napodobňuje, nikdy ho neprekoná. Kto nevie dobre pracovať podľa seba, nemôže dobre využiť ani prácu iných.*
- *Boh nás nestvoril preto, aby nás opustil.*

Tomáš Garrigue MASARYK

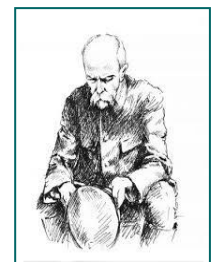
(7. 3. 1850 – 14. 9. 1937)

Politika bola pre neho vedou i umením. Bol skôr mužom činu než systematického slova. Dobre odhadoval duchovný stav spoločnosti. Založil československý štát ako trvalú výzvu pre zodpovedné a slobodné občianstvo. Do jeho základov vdýchol ideu mravnosti a pravdy. Vždy rešpektoval skutočnosť, jej rôznorodosť, individuálnu svojbytnosť a svojprávnosť, smeroval k hľadaniu mravných hodnôt a noriem. Spojil v sebe osobu politika a mysliteľa, ktorý pôsobí ideami a dôvodmi, nechá hovoriť fakty a na nich ukazuje význam i zmysel vecí a javov. Vyrvalo ponúkal iniciatívu dobrej vôle a vzájomného porozumenia. Hľadal pravdu, veril v ľudskosť a demokraciu, plnil najvyšší príkaz lásky k blížnemu.

Z myšlienok

- ♣ *V poznání pravdy, v mravnom poriadku, v účinnej láske máme už v tomto živote podiel na večnosti... Humanita sa snaží upraviť pomery zákonom a systémom.*
- ♣ *V demokracii nesmie byť človek človeku prostriedkom, ale spolupracovníkom vo vzájomnej službe. **Základ demokracie: slobodná kritika a verejná kontrola.***
- ♣ *Vo všetkom, i v politike, záleží na hodnote celého človeka, na úrovni spolupráce a spoluzodpovednosti.*
- ♣ ***Pravdivosť – to je tajomstvo sveta a života, to je sviatosť náboženská i mravná.***
- ♣ *Nad všetko má platiť: pracovať. Iba prácou sa človek stáva osobnosťou, charakterom, stáva sa samostatným. Bez práce nemáme nikdy dosť dôvery v seba. Prácou sa vyrovnávame s vrodenu násilnosťou. Láska k blížnemu, to je práca, aj láska je prácou...*
- ♣ *Poznávanie je mravná povinnosť, podobne ako láska a služba blížnym... Každá pravda je alebo raz bude dobrá pre život... Pravda nie je nikdy v rozpore s mravnosťou... Dobre pozorovať a poznávať – na to je potrebná láska... Bez lásky a bez pravdy nemôže človek poznať človeka... V poznání pravdy, v mravnom poriadku, v účinnej láske máme už na tomto svete podiel na večnosti.*
- ♣ *Dobrý program je dobrá vec; ale okrem toho musí byť preň čestný, statočný a múdry človek, ktorý má odvahu k zodpovednosti... Dobrého je v systéme sveta viac; ale to zlé cíti človek silnejšie.*
- ♣ *Naučiť sa myslieť – to je najlepšia príprava pre život... Ide o to, mať ten správny smer, ten zvyk, nútiaci človeka správne myslieť, postupovať k harmónii a jednotnosti.*
- ♣ *Človek je sám sebe, človek človeku, je hodnotnejší ako bytosť duchovná...*
- ♣ ***Boh je hlavným a prvým predmetom nášho myslenia, poznávania i usilovania.***
- ♣ *Boh a duša. Jedno súvisí s druhým. **Duša a Boh to je pravý smer života...** Duša a hmota nestoja proti sebe. Duša, telo i hmota, celá skutočnosť sú nám dané pre poznanie. Dušu i hmotu máme viesť k vyššej dokonalosti.*
- ♣ *Mne nesmrteľnosť plynie z bohatosti a hodnoty ľudského života, ľudskej duše. Nedokážem, si predstaviť, že by taká krásna a jemná vec, akou je myslenie, poznávanie, zbožnosť, mravné úsilie, vnímanie krásy, celá vzdelanosť, že by sa to mohlo stratiť, že by to malo byť k ničomu.*

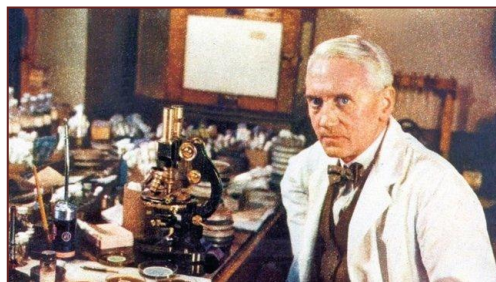

Alexander FLEMING

(6. 8. 1881 – 11. 3. 1955)

Škótsky lekár, biológ a farmakológ objavil (1922) enzým lyzozým. S jeho menom zostane spojený objav antibiotickej látky s označením *penicilín*. Tretieho septembra roku 1928 zistil, že plesň *Penicillium notatum* produkuje látku, ktorá ničí stafylokoky. Svoj objav publikoval (1929, v *British Journal of Experimental Pathology*). Keď bola táto účinná látka izolovaná (1940; Florey, Chain, Abraham) získal aj Alexander Fleming Nobelovu cenu (1945). Penicilín sa stal jedným z najznámejších liekov sveta a na jeho báze už vzniklo množstvo ďalších antibiotík.

Z myšlienok

Mojou jedinou zásluhou bolo, že som svoje pozorovanie neprehliadol a nepovažoval ho za nepodstatné, ale ako pravý bakteriológ, som sa snažil prísť tomu na klb.

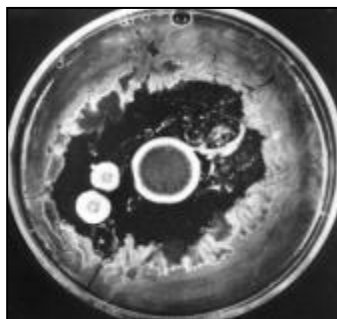
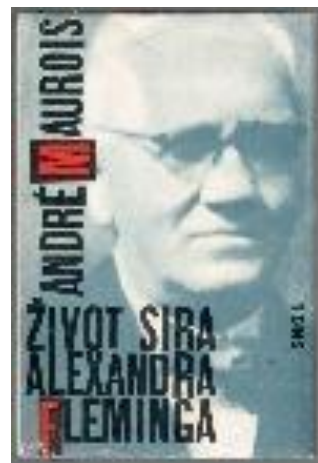
Človek niekedy nájde aj to, čo nehľadá.

*Komu dal boh nejaký vysoký úrad,
tomu dal aj rozum.*

Škoda len, že boh nerozdáva vysoké úrady.

Ako každého dobrého Škóta, aj mňa od detstva učili, aby som bol opatrný.

Dúšok whisky pred spaním – to nie je veľmi vedecké, ale pomáha to.

Alexander Fleming

Ivo ANDRIČ

(9.10.1892 – 13.3.1975)

Básnik, esejista a diplomat, srbský prozaik, narodený v Bosne. Získal Nobelovu za literatúru (1961). Kronikársky zachytil atmosféru Bosny, v ktorej sa miešajú prvky slovanské i orientálne, pravoslávni aj katolícke, moslimské a židovské. Rozdiely sú tam nielen kultúrne, ale aj rozpory národnostné. Sila jeho literárnych diel (napr. *Travnická kronika*, *Most cez Drinu*, *Prekliaty dvor*, *Slečna*) je v psychologickom vykreslení postáv, realistickej mnohotorosti ľudských charakterov a šírení humanistickej podstaty rôznorodého konania. Andrič bol za 1. svetovej vojny vo väzení, potom bol v diplomatických službách. Druhú svetovú vojnu prežil v Belehrade.

Z myšlienok

Z toho, čo nebolo a nikdy nebude, vytvoria zruční spisovatelia najkrásnejšie romány o tom, čo je.

Srdce produkuje myšlienky, ktoré sú rozumu nepochopiteľné.

Žena čakajúca na milenca je nedočkavejšia než žena, ktorá čaká svoje prvé dieťa.

Keby ľudia vedeli, ako málo rozumu vládne svetom, zomreli by strachom.

Beda človeku, ktorý nerozumie žartu a spoločnosti, ktorá sa nevie alebo sa nemôže slobodne smiať.

V základe túžime len po jednom: po pravde. Vytrhnúť sa z hukotu slov, prebiť sa schémami obrazov a preniknúť k pravde, nahej, prostej, aj keď smrteľnej. Po všetkých mŕtvych príbehoch, s mlčaním spočinúť na tvrdej a temnej pôde, nevidieť, nedýchať, nežiť, ale posledným zábleskom vedomia obsiahnuť pravdu, jedinú dôstojnosť.

Čo nebolí, to nie je život; čo neodchádza, to nie je šťastie.

Sklamať sa v nejakej veľkej nádeji nie je žiadna hanba. Už samotný fakt, že taká nádej mohla existovať, je tak cenný, že nie je príliš draho zaplatený sklamaním, aj keby bolo hocijako ťažké.

Z toho, že starci a deti radi hovoria, je vidieť, že mlčanie je sila a hovorenie slabosť. Najhoršie nie je, že všetko sa pomíňa, ale že sa s tým jednoduchým a nevyhnutným faktom nemôžeme a nevieme zmieriť.

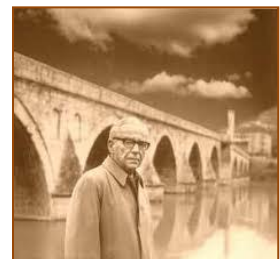
Neustále túžili po slobode, ale zabudli predtým hľadať silu, aby mohli slobodu dôstojne uniesť.

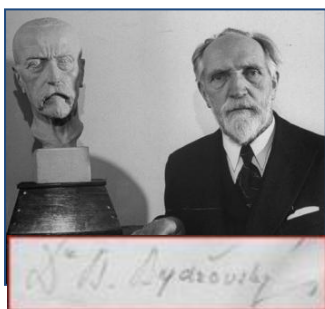
Báť sa ľudí znamená hrešiť proti Bohu. Strach z ľudí pochádza z toho, že sme sa kedysi previnili proti Božiemu princípu. Človek, v ktorom je živá duša, by sa logicky nemal báť ľudí ani ničoho ľudského.

Nešťastie je žiť bez Boha a spreneveriť sa viere otcov.

Veľká opravdivá láska ukáže svoju plnú silu len vtedy, ak sa jej podarí z dvoch milencov, slabých ľudí, urobiť tvorov, ktorá sa neboja ani zmien, ani nešťastia, ani rozlúčenia, ani choroby, ani života a smrti.

Popri vrtnaní studní je najlepším skutkom stavanie mostov, a najväčším hriechom je siahnuť na ne zločineckou rukou.

Bohumil BYDŽOVSKÝ – podnetný učiteľ matematiky

Škola si musí byť vedomá toho, že výchova se neobejde bez jakéhosi třeba sebedírnějšího nátlaku. Je kus morálního násilí v tom, že musíme tvora od přírody primitivního, jako je dítě, v době několika let pozdvihnout ke kulturní úrovni, ke které se lidstvo probíjalo s obtížemi a oklikami po tisíciletí. Profesor Bydžovský (14.3.1880 – 6.5.1969) bol uznávaným pedagógom medzi študentmi aj učiteľmi. Vo svojej vedeckej činnosti sa sústredil na algebru i algebrickú geometriu (teória nekonečných grúp, teória matic, determinantov a teória konfigurácií). Napísal vysokoškolské aj stredoškolské učebnice. Venoval sa histórii geometrie. Veľkú pozornosť venoval problematike školskej reformy. *Pro všechny školy a v širším pojetí pro všechny instituce v demokracii platí, aby budoucí reforma školy byla, jak bych řekl spojitá, aby se nedála za prudkých otřesu, nýbrž nenáhle a organicky. K tomu je nezbytně třeba, aby se reformního úsilí účastnili co nejvíce učitelé sami, aby konali hojně pedagogických pokusů a tak připravovali drobné kroky, jimiž by škola vytrvale kráčela ke svému zdokonalení.*

V postupnosti života

Vyštudoval akademické gymnázium (1890-1898) a matematiku s fyzikou na Filozofickej fakulte Karlo-Ferdinandovej univerzity v Prahe (1898-1902). Vyučoval na reálke v Kutnej Hore, na Kladne i v Prahe. Stal sa (1909) docentom matematiky na UK, prednášal aj na ČVUT. V rokoch 1921-1957 bol riadnym profesorom Prírodovedeckej fakulty UK v Prahe. V školskom roku 1930 -1931 bol dekanom a 1946/47 rektorom univerzity. Jeho zásluhou bol aj dôstojný priebeh osláv 600 rokov Univerzity Karlovej (1948). Od roku 1952 akademikom ČSAV. Pracoval aj na ministerstve školstva a národnej osvety. V rokoch 1931-32 a 1945-56 bol predsedom *Jednoty československých matematikov a fyzikov*, v rokoch 1921-1934 bol šéfredaktorom *Časopisu pro pěstování matematiky a fysiky*.

Spomienky spolupútnikov

Jubilejný almanach MFF UK v Prahe pri príležitosti 50. výročia (2002) založenia fakulty obsahuje *Poslední rozhovor s profesorem Bohumilem Bydžovským* (str. 37-41; rozhovor viedol roku 1968 Jaroslav Foltá). Aj z neho vyplýva presvedčenie, že vyučovanie školskej matematiky nesmie zanedbávať pedagogicko-výchovnú zložku. *Pri stredoškolskej matematike je dôležitá psychologická – nie tá logická... Každý predmet má svoj výchovný obsah a ten je potrebné zdôrazniť... Matematika nie je predmet ako iné – potrebuje zvláštne zameranie myslenia.* Matematik, stredoškolský učiteľ aj vysokoškolský pedagóg Bohumil Bydžovský, človek nesmierne nadaný, rozvážny, bol presvedčený o tom, že aj *vysokoškolský profesor by mal prejsť učením na strednej škole.* Jeho odkazom sú aj slová: *Lidi místo toho, aby se vyvíjeli k lepšímu, tak si to stupňují technikou. Ale mravně se nezlepšují. Mravní stránka je to, co dělá člověka člověkem, a když se to nevyvíjí, dokonce, když to zřejmě upadá, tak možná už to je nějaký úpadek.*

Zo spomienok na prof. Bydžovského, uvedených v rôznych časopisoch, som vybral: *Z mých vysokoškolských učitelů přednášel B. Bydžovský – alespoň pro mne nejlépe. Svými výjimečnými učitelskými schopnostmi byl pověstný, a přesto býval počet jeho posluchačů omezeny... Byl uklidňující examinátor...* (Z. Nádeník)

Matematické vzdělávání u nás bezesporu ovlivnili minimálně dva významní matematici, akademici a profesori Karlovy univerzity: Bohumil Bydžovský (1880–1969) a Eduard Čech (1893–1960)... (F. Kuřina)

Viděl jsem především vřelý poměr akademika Bydžovského k jeho rodině, cítil jsem jeho skromnost, nikdy se nevyvyšoval nad své okolí a nikdy nebyl bez programu, stále pracoval... (K. Havlíček)

Medaila nielen pre matematikov

Keď som si pripravoval publikáciu *Inšpiro-MAT* (výber myšlienok, výrokov i aforizmov pre učiteľov matematiky, ale nielen pre nich)

potešil som sa z odkazu prof. Bydžovského:

Matematika učí ako možno žiadny iný predmet, hľadať pre každé tvrdenie dôvod a nedôverovať výrokom nepotvrdeným a je preto dobrou školou kritikov...

Matematika je učiteľkou presného a poctivého myslenia a vedie k trpezlivému, ale pravdivému životu.

Eduard ČECH

(29.6.1893 - 15.3.1960)

Bol výnimočne nadaný a široko rozhl'adený matematik, akademický učiteľ so skutočnou ľudskou i matematickou osobnosťou. Narodil sa v Stračove, v severovýchodných Čechách. Jeho mimoriadne nadanie pre matematiku sa prejavilo už na Gymnáziu v Hradci Králove, kde zmaturoval s vyznamenaním (1912). Na filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe začal študovať matematiku. Čez prvú svetovú vojnu musel narukovať. Pobyt v armáde využil na štúdium ruštiny, nemčiny a taliančiny. Po návrate dokončil univerzitu (1919) a získal spôsobilosť vyučovať matematiku a deskriptívnu geometriu na vyšších stredných školách. Postupne vyučoval na niekoľkých reálkach v Prahe. V období 1920/21 bol na jednoročnom študijnom pobyte v Taliansku, kde v Turíne intenzívne spolupracoval s G. Fubini (1879–1943). V roku 1923 odišiel do Brna a po prof. M. Lerchovi sa stal mimoriadnym profesorom Masarykovej univerzity, riadnym vysokoškolským profesorom (1928). V Brne oživil matematický život, bol obetavým a láskavým učiteľom, vzorom nesmierne pracovitého, pre matematiku nadšeného človeka. V období 1935/36 pracoval a prednášal v Ústave pre pokročilé štúdiá v Princetone (USA). Po návrate bol na vrchole svojich tvorivých síl. Založil v Brne seminár z topológie, v ktorom za šesť rokov bolo vytvorených 26 pôvodných vedeckých prác. Venoval sa výchove novej generácie matematikov. Podstatne prispel k vzniku Matematického ústavu ČSAV i Matematického ústavu Univerzity Karlovej v Prahe ako bádateľských centier výskumnej práce. V roku 1952 sa stal akademikom ČSAV. Vedeckú prácu začal profesor Čech štúdiom projektívnych diferenciálnych vlastností geometrických útvarov. Spolu s Fubini publikovali *Projektívna diferenciálna geometria* (Bologna 1926–27) a *Úvod do projektívnej diferenciálnej geometrie plôch* (Paríž 1931). Čech sa preslávil prácami v topológii. Jeho meno sa stalo súčasťou viacerých pojmov z algebraickej i všeobecnej topológie. Po česky vyšli jeho *Bodové množiny* (1936) a *Topologické priestory* (1959). Celková vedecká činnosť akademika Čecha obsahuje 94 pôvodných vedeckých prác, 9 odborných kníh, 7 stredoškolských učební. Za výsledky matematickej činnosti dostal štátne ceny (1951–1954) i Rád republiky (1958). Stal sa členom Poľskej akadémie vied (1956). Vytvoril u nás významné vedecké školy v oblasti diferenciálnej geometrie a topológie. Zanechal trvalú stopu vo svetovej i v českej matematike. Eduard Čech podstatne prispel k modernizácii vyučovania na našich stredných školách a ovplyvnil českú matematickú terminológiu. Často zdôrazňoval, že nezáleží ani tak na tom, čo sa učí, ale ako sa učí. *Nemusíte dokazovať všetko, ale nesmiete nedokazovať nič. Nesmie sa stratiť fakt, že matematika je systém.* Dobrý učiteľ učí aj podľa zlej učebnice dobre, dotvára text výkladu, premýšľa nad učivom, vie posúdiť detaily i podstatu. Eduard Čech uznával, že matematika má nezanedbateľnú vzdelávaciu hodnotu a jej vyučovanie potrebuje aj didaktické podnety. *Treba viesť žiakov tak, aby sa riadili heslom: Mnoho toho neviem, ale to, čo viem, viem dobre.*

Marcus AURELIUS

(26. 4. 121 – 17. 3. 180)

Narodil sa ako Marcus Annius Catilius Severus, keď sa oženil bol Marcus Annius Verus a keď sa stal rímskym cisárom (roku 161), získal meno Marcus Aurelius Antoninus. Väčšinu svojej vlády bol vo vojenských táboroch na bojiskách. Ako „filozof na tróne“ uznával využitie ľudského života pre konanie dobra. Bol prívržencom stoického myslenia, ktoré uznávalo, že okolitý vesmír je riadený zákonom, usporiadanie vecí je rozumné. Vesmíru vládne rozum, teda Boh. Z toho vyplýval jeho kozmický optimizmus aj teóriu stoickej nesmrteľnosti v cyklických dejinách. Ľudské konanie má byť v súlade s prírodou podľa prirodzenosti a rozumu. Verejne známe aj uznávané sú jeho

Rozhovory so sebou samým (Ta eis heauton), z ktorých časť napísal aj na území Kvádov pri Hrone (dnešné Slovensko).

Z myšlienok

- *Život každého jednotlivca musí zrášať so spoločným životom ľudstva, lebo každé stvorenie je preniknuté vedomím súvislosti a jednoty. Ako vo vonkajšej prírode, tak aj v duševnej oblasti sú všetky prejavy života medzi sebou v tesnej súvislosti.*
- *Všetci ľudia sú spolu príbuzní, nie síce podľa krvi, ale rozumom, lebo rozum každého je časťou rozumu vesmírneho. Z tohto príbuzenstva vyplýva pre ľudí povinnosť správať sa k sebe vľúdne a priateľsky.*
- *Ľudský život je nestály a krátky, lebo pred naším narodením a po našej smrti je nekonečný prúd času a kto to pochopí, nebude sa sťažovať na krátkosť života, ale ho využije na konanie dobra.*
- *Keď sú dvaja pred zákonom rovní, musia brať na seba ohľad. A kto sa raz naučí vážiť si toho druhého pri všetkých rozhodnutiach, ten bude mať na pamäti aj blaho ostatných. Možnosť rozumne žiť môžu zákony a zariadenia iba podporovať, no sám rozum sa vynútiť nedá.*
- *Nejestvuje jednotná mienka o všetkých veciach, ktoré väčšina ľudí z akéhokolvek dôvodu považuje za dobro, ale iba o niektorých, a to takých, ktoré slúžia spoločným záujmom, a preto je potrebné vytýčiť si cieľ, ktorý sleduje spoločné a verejné blaho.*
- *Jednotlivé rozumné bytosti sú prispôsobené k jednému spoločnému dieľu. V poznání, že si údom veľkého duchovného bratstva, je čosi povznášajúceho a veľkolepého.*
- *Ak vykonávaš svoju dennú povinnosť podľa prikazov správneho rozumu – horlivo, neoblomne, v dobrej vôli a nikdy len ako niečo vedľajšie, a ak zachovávaš ono svoje božstvo v rýdzej čistote, ako by si ho mal vrátiť už teraz, ak zlučuješ to oboje, bez toho čo v ďalšom očakávaš alebo čoho sa bojíš, ale zotrúvaš na vykonaní prítomnej povinnosti v zhode s prírodou a na statočnej pravdivosti v každom slove a výroku, tak budeš v živote šťastný. A vôbec nikto tomu nemôže zabrániť.*

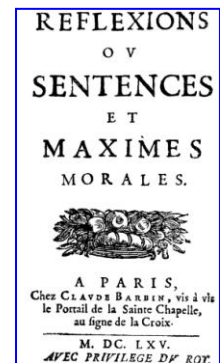
Jedine toto má cenu: prežiť život preukazovaním pravdy, spravodlivosti a láskavosti, hoci voči luhárom a nespravodlivým.

François de la ROCHEFOUCAULD

(15. 9. 1613 – 17. 3. 1680)

Bol potomkom prastarého francúzskeho šľachtického rodu. Preslávil sa vydaním (okolo roku 1668) svojich dômyselných dobových poznámok o zjavných i skrytých ľudských vlastnostiach, ľahkými úvahami o ťažkom živote, možno až krutými postrehmi o ľudskej povahe, zverejnených v publikáciách *Pamäte* a *Kniha aforizmov*. Francúzsky prozaik a moralista na pozadí ľudských slov a skutkov odhaľoval pod maskou skryté neduhy našich charakterov.

Z myšlienok

- **Každý si ťažká na svoju pamäť, nikto na svoj úsudok.**
- *Vážnosť je záhada tela, vynájdená na to, aby zakryla nedostatky ducha.*
- **Za rozumných považujeme len tých, ktorí majú zhodné názory s našimi.**
- *So skutočnou láskou je to ako s duchmi: každý o nich hovorí, ale kto ich videl?*
- **Skutočný úspech máme až vtedy, ak nám ho priznajú aj závistlivci.**
- *Odmietnutie chvály je vyjadrením túžby byť pochválený dvakrát.*
- **Je nemožné milovať po druhý raz to, čo sme naozaj prestali milovať.**
- *Iba ten, kto naozaj ľúbi, nevie, kedy ho ten druhý prestal milovať.*
- **Bolo by načase, aby sa nevina tešila rovnakej pozornosti ako zločin.**
- *Slovami môžeš zatajiť čo chceš. Skutky ťa prezradia.*
- **Nádej a obava sú nerozlučné... Súcit je na nič. Treba pomáhať.**
- *Mať vynikajúce vlastnosti nestačí: je potrebné ich vedieť uplatniť.*
- **Pravda nespôsobí toľko dobrého, koľko zla narobia jej dôsledky.**
- *Žiadna maska nedokáže naddlho zakryť lásku, ak je, a predstierať ju, ak nie je.*
- **Vonkajšia dokonalosť má obyčajne zastrieť vnútorné nedostatky.**
- *Aj v priateľstve aj v láske sme šťastnejší tým, čo nevieme, ako tým, čo vieme.*
- **Svetom vládnu peniaze a náhody... Človek ľahko uverí tomu, čo si praje.**
- *Úprimnosť je túžba zmenšiť svoje chyby aspoň tým, že sa k nim priznáme.*
- **Mlčanie je najistejší spôsob hry, ak máme neisté šance.**
- *Keď už sám žiadne názory nemám, brojím aspoň proti tým, ktoré majú druhí.*
- **Kto chce dokázať, že je dobrosrdečný, nesmie byť veľmi vtípný.**
- *Sú vyčítania, ktoré znamenajú chválu, ale aj pochvaly, ktoré sú utrhaním na cti.*
- **Vyrovnanosť múdrych je len v umení nedatť najavo svoje zmätky.**
- *Chcieť nad všetkými a vždy vyniknúť rozumom, je úplný nerozum.*
- **Niet na svete tak šikovný človek, aby poznal celú svoju hlúposť.**
- *Nenudí nás ten, koho potrebujeme.*
- **Ani do slnka ani na smrť sa nepozrieš priamo.**
- *Existujú aj ľudia tak povrchní a do vetra, že nemôžu byť ani poriadne zlí.*
- **Viac sme leniví na duchu než na tele... Kto naozaj chce, ten môže.**
- *Nikdy nie sme tak šťastní ani tak nešťastní ako si myslíme.*
- **Ľahko si dávame rozhrešenie za hanebnosti, o ktorých vieme len my sami.**
- *Priznávame sa k malým chybám len preto, aby vzniklo presvedčenie, že nemáme veľké.*
- **Pokrytectvo je pocta, ktorú vzdáva nerest' cnosti.**
- *V nádeji na prospech ťahajú poctivosť aj podlosť za jeden špagát.*
- **Slabosť je väčším nepriateľom charakteru ako výstrednosť.**
- *Múdrosť je pre ducha to, čo zdravie pre telo... Možno dávať rady, ale nemožno naučiť konať.*
- *Kto sa priveľmi zaoberá nepatrnými vecami, obyčajne prestáva byť schopný veľkých činov.*

Erich FROMM

(23.3.1900 – 18.3.1980)

Nemecko–americký psychológ, filozof a sociológ sa snažil postaviť most medzi psychoanalýzou a sociológiou, sústredene vytváral rešpekt k blíznym a produktívnu lásku medzi nimi vnímal ako podstatnú poľudšťujúcu aktivitu v pretechnizovanom svete. Spoznal mohutnosť ľudskej spolupráce, kde individuálne ja sa postupne silou rozumu, lásky a produktívnej činnosti približuje k tajupľnej Jednote. Svojimi dielami (*Únik pred slobodou, Človek sám pre seba, Zdravá spoločnosť, Umenie milovať, Ľudské srdce – jeho nadanie k dobru a zlu, Mať a byť*) naznačoval zmyslupľnejšie formovanie ľudskej spoločnosti hľadajúcimi slobodnými osobnosťami. Človek je činná bytosť rozvíjajúca svoje fyzické, psychické i duchovné schopnosti. Mal by sa venovať štúdiu múdrosti i spoznaniu Boha a nie moci a prepychu.

Z myšlienok

- *Sme tým, čomu sme oddaní a čomu sme oddaní, to motivuje naše správanie.*
- *My ľudia máme vrodenu a hlboko zakorenenú túžbu byť: prejavovať svoje možnosti, byť aktívni, unikať z väzenia sebeckta, prežívať jednotu s druhými.*
- *Bytie je slovami neopísateľné a odovzdatel'né iba spoluprežívaním zážitku...*
- *Cesta k bytiu závisí na preniknutí pod povrch skutočnosti a na jej pochopení.*
- *Človek je hlboko uschopnený potrebou milovať... Láska je odpoveď na problém ľudskej existencie... Láska je predovšetkým dávať, nie prijímať.*
- *Dávať je radostnejšie ako prijímať, pretože v akte dávania spočíva rýdzy výraz ľudského života... Kto je schopný rozdávať sám seba, je bohatý.*
- *Vedieť neznamená snažiť sa mať vždy pravdu, ale prenikať cez povrch a usilovať sa kriticky objektívne stále viac približovať k pravde.*
  - *Právo vyjadriť vlastné myšlienky má však význam len vtedy, ak sme schopní vlastné myšlienky mať.*
- *Pravé presvedčenie má dve požiadavky: primeranú informáciu a účelné vlastné rozhodnutie.*
- *Láska je akt viery, a kto je slabý vo viere, je slabý aj v láske... Láska je umenie; nič na svete nie je dôležitejšie, ako sa naučiť tomuto učeniu... Kto miluje nejakého človeka opravdivou láskou, miluje všetkých, miluje svet, miluje život.*
- *Láska je jediný prostriedok poznávania, lebo odpoveď na moju otázku je v zjednotení sa s druhým. V druhom nachádzam a objavujem nielen seba; objavujem dvoch. Objavujem človeka.*
- *Zmyslom života je to, čo do svojho života vkladáme sami.*
- *Verím, že každý človek reprezentuje ľudskosť. Líšime sa inteligenciou, zdravím a nadaním. Napriek tomu sme si však všetci rovní. Všetci sme svätými aj hriešnikmi, dospelými aj deťmi a nik nestojí nad druhým a nie je jeho sudcom.*

Petr VOPĚNKA

(16. 5. 1935 – 20. 3. 2015)

Český matematik, zakladatel pražské školy teorie množin, která má významné místo ve světové matematice. Vopěnkova *Nová teorie množin a polomnožin* (alternativní teorie množin) představuje jiný přístup v matematické teorii nekonečna. Zapojil se i do výzkumů v oblasti filozofie vědy, pod vlivem Husserlovy fenomenologie. Bol nejen vynikajícím znalcom, ale aj interpretom, filozofickej povahy vývoja matematických ideí. Výsledkami svojej vedeckej práce významne ovplyvnil topológiu, klasickú i neklasickú teóriu množin, filozofiu a históriu matematiky, ale aj názory o českej spoločnosti. Vychoval niekoľko generácií českých a slovenských logikov a matematikov.

Vyštudoval MFF UK v Prahe (1953–1958), bol posledným diplomantom E. Čecha. Na MFF UK zostal vedecky a pedagogicky pôsobiť, od roku 1964 ako docent. Viedol katedru matematickej logiky (1966–1969). V rokoch 1970–89 mu nepovolili legálne cestovať do zahraničia. Menovanie vysokoškolským profesorom bolo navrhnuté vedeckou radou UK už v roku 1968, uskutočnilo sa však (z politických dôvodov) až v roku 1990. V januári roku 1990 bol zvolený za prorektora UK v Prahe. V rokoch 1990–1992 bol ministrom školstva ČR. Katedru matematickej logiky a filozofie matematiky viedol v rokoch 1992 – 2000. Od roku 2003 pôsobil aj na Západočeskej univerzite v Plzni.

Ukazoval matematiku ako úchvatný príbeh ľudských dejín - *Podivuhodný květ českého baroka* (1998; 2012), *Úhelný kámen evropské vzdělanosti a vědy* (2000; 2011), *Meditace o základech vědy* (2001), *Vyprávění o kráse novobarokní matematiky* (2004), *Nová infinitní matematika – Prolegomena* (2014).

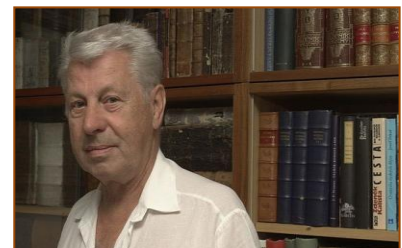
Z myšlienok

Petr Vopěnka

Není druhé lidské činnosti, která by tak důvěrně provázela duchovní dějiny lidstva, a v posledních pěti staletích především Evropy, jako pěstování a vytváření matematiky... Abstraktní matematika svou nesmírně razantní a přitom přísně racionální tvůrčí silou zaplňuje duševní dimenzi Evropanů.

- *Matematika vyžaduje nesrovnatelně vyšší intelektuální schopnosti než pouhé používání rozumu. Je to do krajní přesvědčivosti vyvedené neustále se vyvíjející učení, do něhož ti více zasvěcení zasvěcují ty méně zasvěcené.*
  - *Matematika stojí nad rozumom, je jeho vyšším štádiom – a v tom spočíva jej zmysel, odtiaľ k nám prichádza jej posolstvo.*
- *Na dějinách matematiky můžete sledovat celý myšlenkový vývoj lidstva. Vezměte si jména velkých filozofů a zjistíte, že to byli matematici. Od Platóna až po Husserla.*
- *Náš svět je daný tím, že jsme to my, kdo se na něj dívá, ale vidíme jen to, co se nám ukazuje na obzoru... čísla a jejich poměry a vztahy hrají v našem světě zásadní roli.*
- *Eukleidovská geometrie je věda pevná, jasná, nejsou v ní žádné chyby, přiváděla pravdy k názoru. Logika je nástrojem pomocným, názor je místo, které nás spojuje s antikou. Středoevropské matematické myšlení bylo kdysi geometrickou velmocí a je chyba, že současné evropské školství od geometrie upouští, geometrie by ve výuce měla mít přednost před jinými vědami, neboť objevuje prostor, který zhmotňuje; je to zpřítomnělá nutnost.*
- *Matematika není vědou v obvyklém smyslu, neboť nemá svůj vlastní předmět studia, není vědou o živé či neživé přírodě, o zemi, o člověku, lidské společnosti jako je tomu v případě přírodních nebo společenských věd. Na druhé straně občas otevře další předmět studia spolu s vědou o něm, kterou nezřídka vybaví novými vhodnými nástroji a metodami zkoumání.*
- *Nemohu-li svobodně jednat, mohu vždy alespoň svobodně myslet.*

Johann Sebastian BACH

(21. 3. 1685 – 28. 7. 1750)

Nemecký skladateľ barokovej hudby, slávny organista a hráč na čembalo, jeden z najznámejších hudobných skladateľov. Bol vynikajúci virtuózom v hre na varhany. Bach suverénne ovládal hudobnú techniku, (kontrapunkt; polyfónia; harmónia) a jeho dielo je geniálne aj na základe toho, ako hlboko ho duchovne prenikol, zaplnil hlbokým vnútorným nábojom pre vytváranie priestoru na chvíle rozjímania a tichých modlitieb bez slov. Učil, dirigoval, skladal. Dokázal kombinovať matematickú prísnosť a úchvatnú nápaditosť. Z jeho tvorby sú najznámejšie: *Vianočné oratórium*, *Veľkonočné oratórium*, *Jánove a Matúšove Pašie*, *Omša h mol*, *Brandenburské koncerty*, *Temperovaný klavír*, *Sonáty sólové husle*, *Umenie fúgy*, *Goldbergove variácie*.

Zložil 1126 hudobných diel najrôznejších foriem (označujú sa skratkou BWV a poradovým číslom). Bachove nepopierateľné originálne a hlboké dielo je jeho vlastnou svojbytnou a vedomou syntézou a rekapituláciou predchádzajúceho vývoja hudby.

Ak sa nejakej hudbe podarí nasmerovať nás v celej našej bytostnej podstate k ušľachtilosti, tak vykonala to Najlepšie. Ak skladateľ svoju hudbu natoľko zdolá, že sa jej podarí vykonať toto Najlepšie, tak dosiahol to Najvyššie.

Bach toto Najvyššie dosiahol (P. Hindemith).

Z myšlienok a diela

Cieľom a zmyslom každej hudby nemá byť nič iné než velebiť slávu Božiu a povznášať ducha.

Je ľahké hrať na hudobných nástrojoch: treba len zatlačiť na správne miesto v tom správnom čase a nástroj hrá sám od seba... Komu je umením život, toho život je umením... Ak bude niekto pracovať toľko ako ja, dosiahne to isté.

Fuga a 3 voci (7KB)

<http://www.bach.mysteria.cz/Air%20BWV%201069%20.mp3>

<http://www.bach.mysteria.cz/07->

[Br.c.2%20BWV%201047%20All.as.mp3](http://www.bach.mysteria.cz/Br.c.2%20BWV%201047%20All.as.mp3)

<http://www.bach.mysteria.cz/21-fuga%20B%20BWV%20560.mp3>

<http://www.bach.mysteria.cz/Toccata%20d%20BWV%20565.mp3>

<https://www.youtube.com/watch?v=6JQm5aSjX6g>

<http://www.youtube.com/watch?v=CrPrJ0ih8Kc>

<http://www.youtube.com/watch?v=S6yuR8efotI>

Johann Sebastian Bach.

Ján HOLLÝ

(* 24.3.1785 – † 14.4.1849)

Katolícky kňaz, básnik, prekladateľ antických autorov do bernolákovčiny.

Najtalentovanejší básnik slovenského obrodzenia, svoje diela písal v latinčine, neskôr v bernolákovčine, bol dovršiteľom národného klasicizmu, vlastencom, ktorý svojimi historickými eposmi a lyrikou vplýval na celú štúrovskú generáciu i nasledujúce generácie básnikov (M. Balážová).

Filozofiu a teológiu študoval v Trnave. V auguste 1808 ho vysvätili za kňaza a poslali za kaplána najprv do Pobeďíma, potom do Hlohovca. V roku 1814 sa stal farárom v Maduniciach a pôsobil tam takmer tridsať rokov.

www.rtvs.org/media/a542/file/item/sk/0001/holly_jan.7S3A.pdf
<https://www.osobnosti.sk/osobnost/jan-holly-999>

Z diela

*Udatný za zlé to nemaj nám, kráľu Slovákov,
že pre krivé zdání toľkou sme ťa zneuctili hanbou...*

Cyrlometodiáda - úryvok

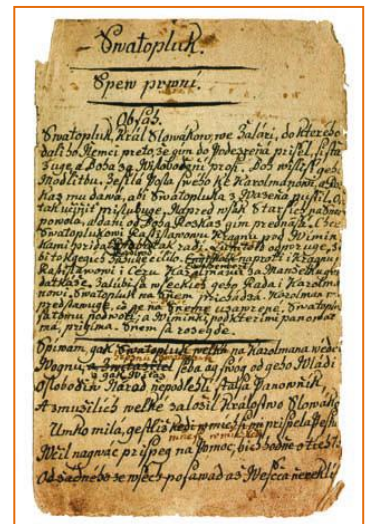
*Spievam, jak z Carihradu k nám pozvaní solúnski bratia
Konštantín s Metodom prišli až k tatranským Slovákom spolu,
jak staré modlárstvo v celej ich krajine odstraňovali
a celý národ ten v kresťanskej pravde i pre všetkých božskom
Zákone vzdelaný, potom aj získali pre pravú vieru;
ako premohli odpor tiež proti obradom v chrámoch,
kde sami vymohli právo ich uvádzať v slovenskej reči.
Blahoslavení, navždy už v nebesiach majúci miesto,
slovanskí apoštolovia, vy dajte mi sily a čiernu
šerosť mi odžeňte z mysle, a zažňte horúci plápol,
nech s piesňami darí mi osláviť významné činy!
Aj ty, čo doposiaľ bol si vždy podporou najmilšej Umky,
praj mi, keď o dvoch bratoch tu zaspievam najnovšie spevy,
v mnohom si podobný na nich. Veď sám si kedysi v chráme
kázaval zbožnosť a pravú vieru. Ty sám si bol múdrosť
i mravné učenie ako aj poriadok pre našu cirkev
prednášal; pripravoval si súcejších na kňazský úrad,
na kňazskú hodnosť školil si mládencov, učil si spôsobil,
ako sa najlepšie majú vždy zástupy pridržať Krista...*

(preklad Ján Buzássy)

*„Já ale už neří sem ten, čo sem býval. Staremu básňíkovi
ve svetském básněnu ochladajú a ostidajú mišlenki, duch
ho uchádzá. Dobře, že sem sa ho už odrekel. Ve svatích pesňach
predca koľko toľko môžem učiniť, keď ňe lepšie, aspoň také, jaké
z lepších máme utvoriť.“ (Hollý v liste Hamuljakovi v apríli 1842)*

Hollého poéziu si štúrovci vysoko cenili i keď on sám zotrval pri bernolákovčine. Radili sa s ním o otázkach nového spisovného jazyka. Vážili si ho aj stúpenci biblickej češtiny ako Juraj Palkovič, Ján Kollár a Pavol Jozef Šafárik.

Jules VERNE

(8. 2. 1828 – 24. 3. 1905)

Stal sa trvalým symbolom vedecko-fantastickej literatúry. Jeho posmrtný náhrobok v severofrancúzskom Amiens vyjadruje zmŕtvychvstanie duchovných ideí, spoločne smerujúcich k vyšším a trvalejším hodnotám pravdy a spravodlivosti. Jules Verne mal nepokojnú povahu a bohatú fantáziu. V škole zmaturoval „s odretým chrbtom“. V Paríži sa zoznámil s V. Hugom i A. Dumasom, obdivoval vedcov aj dobrodruhov. Rozhodol sa pre spisovateľský osud cez vedecké romány (ich javiskom bude svet, ich hrdinom veda). Pre vydavateľstvo, zamerané na výchovu i zábavu, podpísal zmluvu na dve knižky ročne. Napísal viac než 60 románov (napr. *Cesta okolo sveta za 80 dní*, *Cesta do stredu Zeme*, *Dvadsaťtisíc*

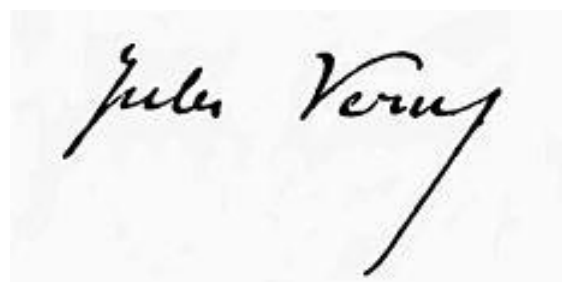
mil' pod morom, *Deti kapitána Granta*, *Pätnásťročný kapitán*, *Dva roky prázdnin*, *Tajomný ostrov*, *Zo Zeme na Mesiac*, *Päť týždňov v balóne*, *Vynález skazy*, *Ocelové mesto*). Dobrodružne domýšľal využitie rozvíjajúcej sa techniky, prikláňal sa na stranu nezištného dobra. Verneovky sú plné tajomných narážok na prozreteľné pozadie zmysluplného osudu. Sú trvalou výzvou smerom k mravným hodnotám používateľov úspešných vedeckých výsledkov. Moderné osudy ľudstva nás presvedčajú o význame i zmysle morálnych povinností svedomitých vedcov, ktorí odhaľujú mohutné sily prírody a pripravujú ich praktické využitie.

Z myšlienok

- ❖ *Všetko, čo si myslím, všetko, čo si predstavujem, zostane navždy za pravdou, pretože prídu chvíle, keď výtvary vedy prekonajú aj našu predstavivosť.*
- ❖ *Vo všetkom vidím len komickú stránku veci alebo umeleckú formu, a skutočná realita vecí ma nezaujíma.*
- ❖ *Veda nemôže predbiehať myslenie.*
  - ❖ *Ľudská sila má svoje hranice, vyčerpá sa.*
  - ❖ *Náhoda nie je práve najhorší sprievodca, pretože sa obyčajne dobre vyzná v cestách.*
  - ❖ *Veľkí zlodeji vždy vypadajú ako počestní ľudia.*
- ❖ *Každý dobrý skutok má už odmenu v sebe...*

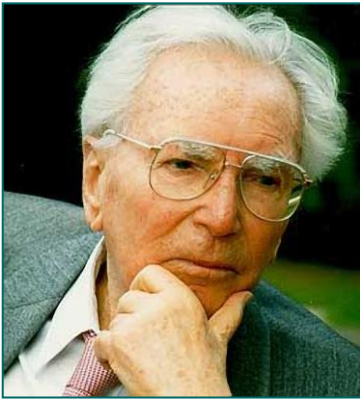
Vždy som sa usiloval tvoriť také diela, aby ich slušne vychovaný chlapec mohol čítať svojim sestrám, a to bez začervenania sa.

Viktor Emil FRANKL

(26. 3. 1905 – 2. 9. 1997)

Rakúsky psychiater a filozof naznačil význam hľadania zmyslu každého ľudského života. Neuznával prílišný redukcionizmus a determinizmus v pohľade na slobodu človeka, ktorý môže spoznať silu vzdoru ducha. Odhalil, že je možné vyrovnať sa aj s ťažkým utrpením, ak nebude vnímané ako pokorujúce, ale ako zušľachtľujúce. Ak máme kvôli čomu žiť, tak možno prežiť. Náboženstvo bolo pre neho základnou zmysluplnou a záchranou existenciálnou silou. Uvedomil si, že aj ťažké životné situácie majú napriek skepse, rezignácii a relativizmu aj východiská v pokore, úcte a duchovnom odhodlaní. Práve na svojom ťažkom životnom osude (prešiel štyrmi koncentračnými tábormi) sa presvedčil,

že človeku nemožno vziať jedinečnú slobodu voľby medzi dobrom a zlom. Svojou logoterapiou (orientujúcim rozhovorom pre hľadanie a poznávanie zmyslu života) pomáhal pri riešení ťažkých osudov moderného človeka. Napísal 32 kníh, prednášal na mnohých univerzitách všetkých kontinentov.

Z myšlienok

- ***K šťastiu sa ide naokolo, cez druhých.***
- *Pokora, ak je skutočná, je prinajmenšom práve tak znakom vnútornej sily ako odvaha.*
- *Človek je tvor, ktorému bolo dané maximum vedomostí. Najviac mu však chýba povedomie o tom, aká je jeho ľudská zodpovednosť.*
- *Nie sme zodpovední za každú absurdnosť, ktorá je v nás.*
- *Nikto nemôže úplne porozumieť skutočnej podstate inej ľudskej bytosti inak, len že ju miluje... Láska je konečný a najvyšší cieľ, o ktorý sa môže človek usilovať... **Spása človeka je skrz lásku a v láske.***
- *Duchovná sloboda, ktorú človeku nikto nemôže zobrať, robí život zmysluplným a dáva mu zámer i cieľ.*
- *Byť človekom znamená prekročiť sám seba – prekonať sám seba a orientovať sa na hodnoty.*
- *V živote rozhodujú o zmysluplnosti jeho vrcholné body a jediný okamih môže dať spätne zmysel celému životu.*
- *Spôsob, akým človek prijíma svoj údel, vrátane utrpenia, spôsob, akým na seba berie svoj kríž – to je príležitosť, ako dať svojmu životu hlbší zmysel.*
- ***Hodnoty nemôžeme vyučovať – hodnoty musíme žiť... Neodpovedáme slovami, ale odpoveďou musí byť celá naša existencia.***

Wilhelm Conrad RÖNTGEN

(27. 3. 1845 – 10. 2. 1923)

V roku 1901, 10. decembra, v pamätný deň úmrtia Alfréda Nobela, dostal nemecký fyzik Wilhelm Conrad Röntgen z rúk švédskeho kráľa v Štokholme prvú Nobelovu cenu za fyziku. Švédska akadémia vied tak ocenila významný objav žiarenia, ktoré dnes nazývame *Röntgenové lúče*.

W. C. Röntgen sa narodil v Lennepe pri Düsseldorfe (Porýnsko, severozápadné Nemecko), v rodine obchodníka so súknom. Trojročný sa vyst'ahoval s rodičmi do Holandska a tam prežil mladícke školské roky. Nešťastnou zhodou okolností nezískal maturitné vysvedčenie. Aj bez neho bol prijatý na polytechniku v Zürichu. Tu získal diplom strojného inžiniera. Neskôr dostal na filozofickej fakulte hodnosť doktora filozofie. Pôsobil ako experimentálny fyzik v Strassburgu, Giessene, Würzburgu a v Mníchove. K vedeckej práci vo fyzike podnietil Röntgena profesor fyziky August Kundt, ktorý mu ponúkol miesto asistenta. Röntgen postupne napísal celkom 58 vedeckých prác. Dosiahol úroveň najlepších experimentálnych fyzikov svojej doby. Skúmal piezoelektrické vlastnosti kryštálov, merné teplá plynov, rozťažnosť tekutín. Zistil, že rotujúce dielektrikum medzi nabitými doskami kondenzátora má magnetické účinky. Koncom roku 1895, po prvý raz 8. novembra, pri práci s katódovými lúčmi spozoroval, že aj pri dôkladnom zakrytí Hittorfovej trubice, sa prejavuje na vedľa ležiacich kryštáloch fluorescencia. Röntgen, známy svojou dôslednosťou a dôkladnosťou, zotrval celé dni pri skúmaní nového druhu žiarenia. Nahradil kryštály fotografickou doskou a zistil všetky hlavné vlastnosti nových lúčov. Spoznal, že sa šíria priamočiario, elektrické i magnetické pole ich nevychýľuje, vzduchom sú málo pohlcované, prenikajú cez rôzne telesá, ionizujú vzduch, vyvolávajú fluorescenciu, pôsobia na fotografickú emulziu. V troch krátkych oznamoch podal obraz o vlastnostiach a využití nového druhu žiarenia. I keď problém podstaty vzniku lúčov X, ako ich sám Röntgen nazýval, zostal pre neho nerozriešený, preskúmal vlastnosti nového žiarenia tak dokonale, že po desaťročie sa nedalo nič zásadne nové pridať. Dnes vieme, že Röntgenové žiarenie je spôsobované prudko letiacimi elektrónmi s vysokými energiami, ktoré prenikajú až do blízkosti atómového jadra a tam excitujú ďalšie elektróny. Pritom sa vyžiarí veľký počet kvánt vo forme elektromagnetického žiarenia o vlnovej dĺžke asi 10^{-11} až 10^{-8} m.

Ani množstvo ocenení, pôct a medailí ho nezmenilo. Röntgen zostal skromný, priamy a zásadový. Nobelovu cenu uložil pre vedecké účely univerzity, nesúhlasil s patentovaním svojho objavu (*Majú ho využívať všetci tí, ktorí to budú potrebovať.*), odmietol miesto akademika, neprijal šľachtický titul. Osud jeho objavu je príkladom spojenia vytrvalej pozornosti a šťastia bádateľa bez predsudku, ktorý zlúčil v sebe dokonalé umenie experimentu s najvyššou svedomitosťou a starostlivosťou. Svojím objavom umožnil ďalšie využitie prírodných vied (Röntgenová diagnostika a terapia v medicíne, biofyzika účinkov tohto žiarenia, technika pre ochranu pred ním). W. C. Röntgen stelesnil klasickú bádateľskú osobnosť. Svojim životom a vedeckým dielom vytvoril pozitívny príklad v oblasti vedeckej zodpovednosti i ľudskej obetavosti. Zostane trvalým symbolom trpezlivého nadšenia pre vedu.

Terézia z Avily (Teresa de Cepeda y Ahumada) (28. 3. 1515 – 14. 10. 1582)

V roku 1531 ju zaviedli do kláštora augustiniánok v Avile na výchovu a vzdelanie. V roku 1536 prijala rehoľné rúcho. Boh jej dal často milosť zjavení a mystických zážitkov. Založila (1562) rehoľu bosých karmelitánok (kontemplatívno-apoštolské spoločenstvo, ktoré spája rozjímavú modlitbu s apoštolátom). Prijala meno Terézia od Ježiša. Spolupracovala s Jánom z Kríža, spoločne sa im podarilo založiť viacero mužských karmelitánskych kláštorov s pôvodnou prísnosťou. Neskôr sa stala patrónkou Španielska, ženou s neobyčajným dôvtipom a zmyslom pre humor. Napísala aj

Životopis, Cesta k dokonalosti, Rozjímania o Veľpiesni, Vnútrotný hrad (dielo venované náuke o vnútornej modlitbe). *Vzdychy duše k Bohu*. Pápež Pavol VI. ju v roku 1970 vyhlásil za učiteľku Cirkvi. Pán preukazuje veľké dobro duši, ktorá je ochotná úprimne sa venovať modlitbe...

Z myšlienok

Nech ťa nič neznepokojuje, nech ťa nič neľaká. Všetko sa pomíňa, Boh sa ale nemení... Kto má v srdci Boha, tomu nič nechýba, jeho láska stačí.

Kto ma Ježiša Krista za priateľa a vznešeného vodcu, všetko môže znieť, lebo On nás podporuje, posilňuje nikoho neopusti, ako verný a úprimný priateľ.

Trpezlivosť dosiahne všetko... Je treba milovať Pána úplne nezištne, aby človek dosiahol milosť... Všetko je dobré, keď človek hľadá iba Ježišovu vôľu.

- **Kríž nie je na to, aby nás utrúpil, ale aby nás posvätil.**
  - *Naša dôvera nie je nikdy dostatočne veľká voči dobrému Bohu, ktorý je taký mocný a taký milosrdný.*
- *Milujem všetko, čo mi Boh dáva... Naše srdce je stvorené pre lásku!... Pochopila som, že bez lásky sú všetky skutky ničím... Aké šťastie, že sa Boh stal človekom, aby sme ho mohli milovať. Ináč by sme sa to neodvážili.*
- **Slúžte Bohu s pokojom a radosťou. Pripomínajte si, že náš Boh je Boh pokoja.**
  - *Cítim, že najistejším prostriedkom na dosiahnutie cieľa je modlitba a obeta... **Modlitba je čas, ktorý patrí Bohu...** Neprestávajme sa modliť. Dôvera robí zázraky.*
- *Naše srdce je tam, kde je náš poklad, a náš poklad je hore vo vlasti, kde nám Ježiš pripravuje miesto pri sebe.*
- *Len jedno treba konať: milovať Ježiša, milovať ho zo všetkej sily svojho srdca a zachraňovať pre neho duše, aby bol milovaný*

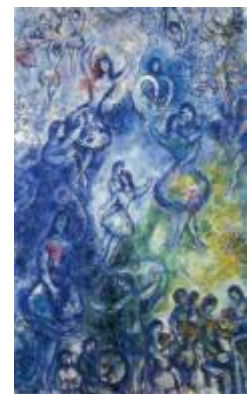
Marc CHAGALL

(7.7.1887–28.3.1985)

Rusko-francúzsky surrealistický maliar židovského pôvodu narodený v Bielorusku. Mal vlastný umelecký štýl skladajúci sa z expresionizmu, symbolizmu a kubizmu. Často tvoril ilustrácie pre knihy, venoval sa aj sochárstvu, keramike a maľbe na sklo. Preslávil sa nástennými maľbami v Metropolitnej opere v New Yorku a v Opere v Paríži. Bol stále dieťaťom v pokročilom veku.

Z diela

MAIMONIDES

Robi Moše ben Majmon
(30. 3. 1135 – 13.12.1204)

Židovský filozof, právnik a lekár sa narodil v Córdobe v Španielsku. Pôsobil ako rabín v Španielsku, Maroku a Egypte (súdny lekár pre sultána Saladina). Uznával, že pravdy, ku ktorým dospeje ľudský intelekt, nemôžu odporovať pravdám, ktoré odhalil Boh. Iba negatívne tvrdenia môžu poslúžiť na pravdivé popísanie Boha. Po smrti bol uznaný za jedného z najpoprednejších právnych odborníkov a filozofov v židovských dejinách. *Mišne Tóra (Kniha mocnej ruky)* je prehľadný zborník židovského talmudického práva. *Sprievodca zblúdilych* vyzval na racionálnejší prístup k judaizmu. *Pojednanie o logike* bolo vydané v latinčine, nemčine, francúzštine i v angličtine a v skratenej verzii aj v hebrejčine.

Z myšlienok

Ak žijete v zemi, ktorej obyvatelia sú zlí, varujte sa ich spoločnosti.

Ak sa vám snažia vnútiť, aby ste sa s nimi spojili, opusťte zem, i keby to znamenalo odísť do púšte.

Ten, kto má moju knihu (Mišne Tóra) nebude potrebovať žiadnu inú knihu židovskej vzdelanosti.

Čím viac viem, čo Boh nie je, tým viac o ňom poznám.

Naše srdce jsou v skutku oslabena, a naše mysli jsou zmateny, a síla těla je vydávána nadarmo kvůli hrozným neštěstím, které nám přineslo náboženské pronásledování ze dvou konců světa, z východu a ze západu...

Dokonce ani zločinci, jenž po všechny své dny hřešil, ale nakonec se kajícím obrátil, nepřipomenou už jediný jeho zločin.

... vytrvalé pronásledování způsobí, že se mnoho lidí odloučí od naší víry, bude pochybovat, nebo sejde z cesty, protože budou svědky naší slabosti, a všimnou si vítězoslávy našich nepřátel a jejich nadvlády nad námi ...

Protože muslimové nemohou najít v celé Bibli jediný důkaz, nebo odkaz, ani zmínku o jejich prorokovi, kterou by mohli použít, byli přinuceni obvinít nás říka, "Změnili jste text Tóry, a odstranili jste z ní všechny zmínky o jménu Mohameda". Nedokázali přijít s ničím jiným, než s tímto hanebným argumentem.

Pamatujte, mí spoluvěřící, že kvůli velkému množství našich hříchů nás Bůh odmrštil mezi tento lid, Arabů, kteří nás tvrdě pronásledovali, a prosazovali proti nám

zhoubné a diskriminační zákony, jak nás varovalo Písmo, "sami naši nepřátelé nás budou soudit"

(Deuteronomium 32:31). Nikdy nás žádný národ tak nesužoval, nepokořil, neponižoval a nenáviděl jako oni. ...

***Nemožno byť človekom
a nerobit' chyby.***

